

HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Deres referanse
21/2483

Vår referanse
21/02094-2

Dato
03.06.2021

Høringsuttalelse - forslag til lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020

Datatilsynet viser til brev datert 28.05.2021, hvor vi har fått oversendt på høring forslag til lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020. Utvalget skal gjøre en gjennomgang av statsforvalternes, Statens helsetilsyns og Statens helsepersonellnemnds saksbehandling.

Under følger vår høringsuttalelse.

1. Oppsummering av forslaget

Formålet med lovforslaget som er lagt frem er å gi utvalget tilgang til nødvendig informasjon, slik at utvalget skal kunne utføre sitt oppdrag på best mulig måte.

I sitt arbeid vil utvalget måtte håndtere en stor mengde personopplysninger, blant annet helseopplysninger. Lovforslaget skal regulere utvalgets tilgang til taushetsbelagte opplysninger, rettslig grunnlag etter personvernforordningen, opplysningsplikt til utvalget, utvalgets taushetsplikt m.m.

Helse- og omsorgsdepartementet kan gi instruks om at utvalget kan kreve opplysninger av organer og tjenestemenn som hører under departementets instruksjonsmyndighet. Departementet kan imidlertid ikke gjøre unntak fra lov- eller forskriftsbestemt taushetsplikt gjennom instruks, og man ser det derfor nødvendig å regulere informasjonstilgangen i lov.

Departementet foreslår å lovfeste en utvidet opplysningsplikt til utvalget. Opplysningsplikten skal etter lovforslaget § 2 gjelde for «enhver virksomhet eller person» uten hensyn til eventuell taushetsplikt som påhviler vedkommende. Virksomheter og alle personer, privatpersoner og offentlig ansatte, som har vært i befattning med de sakene utvalget skal gjennomgå, og som kan besitte relevant informasjon, vil være omfattet av opplysningsplikten.

Som aktuelt rettslig grunnlag etter personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 viser departementet til den registrertes samtykke (bokstav a) eller vesentlige samfunnsinteresser (bokstav e).

Ettersom utvalgets behandling vil omfatte helseopplysninger, må behandlingen også være lovlig etter personvernforordningen artikkel 9 nr. 2. Aktuelle grunnlag kan ifølge departementet være den registrertes samtykke (bokstav a), viktige allmenne interesser (bokstav g), forvaltning av helsetjenester (bokstav h) eller allmenne folkehelsehensyn (bokstav i).

Etter departementets vurdering er det ikke hensiktsmessig å basere utvalgets tilgang til taushetsbelagte opplysninger på samtykke fra de personene opplysningene gjelder. Dette kan føre til at utvalget ikke får tilgang til alle nødvendige opplysninger, noe som vil undergrave utvalgets mandat.

Videre vil utvalget behandle et stort antall personopplysninger, herunder store mengder taushetsbelagte opplysninger, og departementet anser det ikke som hensiktsmessig at opplysningene anonymiseres før utvalget får tilgang til dem. Ut fra omfanget av opplysningene vil det også være vanskelig å sikre en fullstendig anonymisering.

Departementet foreslår derfor å lovhjemle en adgang for utvalget til å behandle personopplysninger som er nødvendige og relevante ut fra mandatet. I lovforslaget § 3 fremgår det at utvalgets behandling av personopplysninger skal være saklig og relevant for formålet med utvalgets arbeid.

Etter lovforslaget § 4 vil utvalgets medlemmer ha taushetsplikt tilsvarende reglene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 f. Dersom utvalget mottar informasjon som er underlagt taushetsplikt etter særlov som går lengre enn taushetsplikten etter forvaltningsloven, vil utvalget være underlagt denne strengere taushetsplikten. Dette vil gjelde når utvalget mottar taushetsbelagt informasjon fra helsepersonell.

Departementet peker på at personopplysningene som samles inn må underlegges tilfredsstillende beskyttelse, i tråd med de grunnleggende prinsippene i personvernforordningen artikkel 5 og kravene til informasjonssikkerhet i artikkel 32.

Videre viser departementet til at personvernforordningen i artikkel 13 til 15 stiller detaljerte krav til hvilken informasjon de registrerte har krav på ved behandling av personopplysninger om dem.

Utvalget skal ikke etableres som permanent organ. Departementet foreslår derfor at lovens regler, med unntak av bestemmelsen om taushetsplikt, skal gjelde midlertidig.

2. Datatilsynets kommentarer

Datatilsynet har forståelse for at utvalget må ha tilgang til store mengder personopplysninger, herunder taushetsbelagte personopplysninger, for å få utført sitt oppdrag. Vi har likevel noen kommentarer til rammene for tilgangen til slike opplysninger.

Utvalgets tilgang til informasjon er ifølge lovforslaget begrenset til opplysninger som er relevante og nødvendige for arbeidet. Departementet har ikke tatt stilling til hvorvidt vurderingen av hvilke opplysninger som er nødvendige og relevante skal gjøres av personen/organet som avgir opplysningene eller av utvalget. Vi påpeker for ordens skyld at den behandlingsansvarlige uansett har ansvar for å tilse at kravet om nødvendighet er oppfylt, jf. prinsippet om dataminimering i personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav c. Vurderingen av nødvendighet og relevans kan likevel være av stor betydning for den behandlingsansvarliges mulighet til å etterleve grunnleggende prinsipper for behandling av personopplysninger. Vi kommer tilbake til spørsmålet om hvem som er behandlingsansvarlig under.

Departementet har vist til ulike relevante unntak i personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 fra forbudet mot behandling av helseopplysninger: bokstav g, h og i. Disse bestemmelsene viser til at det må foreligge særskilte vilkår og/eller garantier nasjonal rett, enten i form av taushetsplikt (bokstav h) eller særskilte tiltak for å ivareta de registrertes rettigheter og friheter (bokstav g og i).

I forarbeidene til personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g¹ er det angitt hvilke krav som stilles til nasjonal lovgivning dersom denne skal hjemle behandling av særlige kategorier av personopplysninger. Vi ønsker å gjengi følgende utdrag fra forarbeidene²:

«Etter departementets syn er det mest nærliggende å ta utgangspunkt i at tiltakene eller garantiene skal ha som sitt primære formål å sørge for at behandlingen skjer i tråd med de grunnleggende prinsippene for behandling av personopplysninger, tatt i betraktning opplysningenes sensitivitet, behandlingens formål, risikoen ved behandlingen mv. Hva garantiene eller tiltakene kan og må gå ut på, vil kunne variere betydelig.

Departementet legger til grunn at én mulig form for tiltak er spesifiserende regler om behandlingen, for eksempel om hvilke personopplysninger som kan samles inn for et gitt formål, hvor opplysningene skal hentes fra, hvordan de skal lagres, nøyaktig hvor lenge de kan lagres, hvem personopplysningene kan utleveres til mv. Der det ikke er mulig å gi detaljerte regler om slike forhold, for eksempel fordi reglene skal omfatte mange ulike kategorier av behandlingsansvarlige og behandlinger, blir det nødvendig å fastsette mer generelle regler. Et eksempel på et slikt tiltak er et krav om at personopplysninger skal pseudonymiseres så langt formålet med behandlingen kan nås på den måten. Slike regler vil gjerne stille større krav til den behandlingsansvarliges egne vurderinger.

Jo bredere nedslagsfelt reglene har, jo vanskeligere vil det være å utforme spesifikke tiltak eller garantier. Som nevnt over kan forordningen neppe anses å være til hinder for at det i nasjonal rett åpnes for behandling av særlige kategorier av personopplysninger gjennom generelle bestemmelser, det vil si bestemmelser med omtrent samme anvendelsesområde som artikkel 9 nr. 2 bokstav b, g, h, i og j. I slike tilfeller kan det være et alternativ å fastsette mekanismer eller prosedyrer som den

¹ Prop. 56 LS (2017–2018) punkt 7.1.3.

² Prop. 56 LS (2017–2018) side 41.

behandlingsansvarlige skal følge for å sikre etterlevelse av regelverket. Forhåndsgodkjenning fra tilsynsmyndigheten er et eksempel på en slik mekanisme, og et annet eksempel er at den enkelte behandlingen skal vurderes av personvernombud før behandlingen begynner».

Slik vi forstår forarbeidene, går disse langt i å anbefale at det utformes spesifikke regler om særlige og egnede tiltak/garantier i det nasjonale regelverket der dette er mulig. Etter vår vurdering favner ikke det foreliggende lovforslaget så bredt at det ikke er mulig å gå inn på hva tiltakene bør være i selve lovteksten. Vi mener også at det er hensiktsmessig å fastsette tiltak/garantier direkte i loven ettersom utvalget – dersom dette vil være behandlingsansvarlig – ikke har samme forutsetninger som departementet for å beslutte og iverksette tiltak/garantier slik personvernregelverket krever.

Eksempler på egnede og særlige tiltak kan være begrensninger i lagringstid, regler om arkivering, bruk av pseudonyme opplysninger der dette er mulig m.m. Vi kan ikke se at departementet har tatt stilling til hvilke tiltak som eventuelt kan være aktuelle for utvalget. Vi mener særlig at særskilte regler om lagringstid og arkivering kan være aktuelle, ettersom arkivreglene gjerne tilsier omfattende lagring for ettertiden.

Det fremgår i høringsnotatet at utvalg som det aktuelle er et eget forvaltningsorgan. Departementet har imidlertid ikke konkret tatt stilling til om utvalget vil være selvstendig behandlingsansvarlig etter personvernregelverket.

Vi anser det som viktig at departementet angir uttrykkelig hvilket organ som er behandlingsansvarlig for behandlingen av personopplysninger som skjer i forbindelse med utvalgets arbeid. Dette vil være avgjørende for hvem som har ansvaret for å etterleve personvernregelverkets bestemmelser om blant annet informasjonssikkerhet og de registrertes rett til innsyn.

Videre mener vi at departementet må ta stilling til hvem som skal være behandlingsansvarlig etter at utvalget opphører å eksistere. Det kan fortsatt bli stilt spørsmål om håndteringen av personopplysninger etter at utvalgets arbeid er ferdig, og det må da foreligge en behandlingsansvarlig som slike henvendelser kan rettes til.

3. Praktisk informasjon

Dersom dere har spørsmål, eller dere ønsker våre synspunkter utdypet, kan dere ta kontakt med saksbehandler Susanne Lie (e-post suli@datatilsynet.no).

Med vennlig hilsen

Bjørn Erik Thon
direktør

Susanne Lie
juridisk seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer